

Wstęp

W siedemnastym numerze rocznika „Edukacja Muzyczna” publikujemy sześć artykułów naukowych wraz z ich tłumaczeniami na język angielski. Pięć pierwszych tekstów poświęconych jest szeroko pojętym problemom muzyki gitarowej. Większość z nich stanowi pokłosie II Międzynarodowej Konferencji Naukowo-Artystycznej Doktorantów i Młodych Naukowców „Oblicza gitary w badaniach naukowych”, która odbyła się w kwietniu 2022 roku w Częstochowie. Organizatorem tego wydarzenia była Katedra Muzyki Wydziału Sztuki Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego w Częstochowie.

Cykl artykułów z zakresu gitarystyki otwiera tekst **Anny Rutkowskiej** zatytułowany *Oblicza gitary w Polsce do roku 1981 w świetle dokumentacji Archiwum Polskiego Radia*. Praca ta przynosi wiele bardzo cennych informacji dotyczących historii fonografii i fonoteki Polskiego Radia, a także występujących na antenie gitarzystów oraz prezentowanego w audycjach muzycznych repertuaru gitarowego. Przedstawiony przez Autorkę obraz zarysowuje również ewolucję technologiczną w odniesieniu do fonografii oraz zwraca uwagę na aktualną na kolejnych etapach sytuację historyczno-społeczno-polityczną Polski. Widzimy, że pozostaje to nie bez znaczenia na wybór prezentowanego repertuaru. Takie podejście pozwala lepiej zrozumieć historię popularyzacji muzyki gitarowej na antenie Polskiego Radia od roku 1925, czyli od chwili rozpoczęcia działalności radia w Polsce, aż do początku lat osiemdziesiątych XX wieku.

Wojciech Gurgul przedstawia artykuł pt. *Jan Edmund Jurkowski jako kompozytor na tle innych komponujących gitarzystów w Polsce po 1944 roku*. Autor skierował swą uwagę na mniej znany dorobek Jurkowskiego (1933–1989) – twórczość kompozytorską. Śląski gitarzysta jest dziś postrzegany głównie jako pedagog, organizator życia muzycznego i przede wszystkim lutnik-konstruktor 8-strunowej gitary. W pracy uwzględniony został cały, chociaż nieliczny, dorobek kompozytorski Jurkowskiego. Autor podejmuje próbę oceny tej spuścizny. Problem ten ujmuje w kontekście literatury gitarowej, która tworzona była w Polsce za życia Jurkowskiego. Przedstawiona w pracy analiza umożliwi zapoznanie się z mało znanymi utworami. W konstatacji Autor stwierdza, że twórczość kompozytorska Jurkowskiego zasługuje na lepsze poznanie, ponieważ „zajmuje istotne miejsce w rozwoju polskiej literatury gitarowej”.

Małgorzata Żegleń-Włodarczyk w artykule pt. *Gitara angielska i zapomniany repertuar gitarowy II połowy XVIII wieku* wydobywa z zapomnienia mało znany dziś chordofon szarpany o nazwie *guittar*. Pod koniec XVIII wieku stał się on najpopularniejszym instrumentem nie tylko w Wielkiej Brytanii, ale również w innych krajach europejskich, w tym także w Polsce. Autorka przedstawia gitarę

angielską, omawiając jej budowę oraz poszczególne etapy modernizacji instrumentu. Zamieszcza materiał ilustracyjny własnego autorstwa. Nadto wymienia producentów gitary angielskiej, wskazuje na wysoką rangę instrumentu przede wszystkim w muzykowaniu amatorskim XVIII-wiecznej Europy. Osobny dział poświęca funkcjonowaniu *guitar* w Polsce. Następnie skupia swoją uwagę na repertuarze, który powstawał w okresie świetności tego instrumentu. Zakreśla jego charakterystykę z uwzględnieniem literatury dydaktycznej.

Problemy muzyki gitarowej XX i XXI wieku są eksplorowane w kolejnych dwóch tekstach. W pierwszym z nich **Marcin Kuźniar** podejmuje temat różnorodności gatunku sonaty gitarowej, tworzonej po roku 1950. W pracy pt. *Kształtowanie się formy współczesnej sonaty gitarowej* Autor bierze na warsztat 4 odmienne stylistycznie dzieła: neoklasyczną – *Sonatę A-dur* op. 17 Franza Werthmüllera; ekspresjonistyczno-dodekafoniczną *Sonatę* op. 47 Alberta Ginastera; eklektyczną kompozycję *The Blue Guitar* Michaela Tippetta oraz postmodernistyczne dzieło cykliczne inspirowane dramatem Szekspira *Royal Winter Music nr 1* Hansa Wernera Henze. Głównym celem niniejszej pracy jest próba odpowiedzi na powstałe w wyniku analizy pytania dotyczące znaczenia i tożsamości sonaty we współczesnej muzyce gitarowej. Węzłowe problemy można sprowadzić do dwóch kwestii, na które Autor w podsumowaniu pracy udziela odpowiedzi: co decyduje o tożsamości sonaty we współczesnej muzyce gitarowej?, oraz – jaki jest stosunek twórców omawianych sonat do tradycji tego gatunku?

Z fascynacji wykonywania na gitarze muzyki sonorystycznej wyrasta kolejny tekst. Jego autorem jest **Radosław Wieczorek**, który przedstawia *Zarys sonorystyki gitarowej na przykładzie „Sette studi” Maurizia Pisatiego*. Autor koncentruje się głównie na aspektach wykonawczych omawianego cyklu etud. Swoje rozważania rozpoczyna od zdefiniowania pojęcia „sonorystyka”. Następnie przedstawia znaczenie *Sette studi* w kontekście całego dorobku kompozytorskiego Pisatiego. W dalszej refleksji skupia swoją uwagę na interpretacji poszczególnych etud, ze szczególnym uwzględnieniem wysokich wymagań technicznych, z którymi musi mierzyć się wykonawca. Jak pisze, należy do nich „zapoznanie się ze skomplikowanym tekstem muzycznym i z bogatymi oznaczeniami wykonawczymi; odczytanie i realizacja zamysłu kompozytora; wyostrenie ekspresji, która ułatwi wciągnięcie słuchacza w oryginalny świat brzmieniowy”. Jako praktyk sugeruje pewne rozwiązania i wskazuje na przykłady kilku innych utworów, których opanowanie i interpretacja może być łatwiejsza, jeśli wykonawca wcześniej zdobędzie doświadczenie podczas pracy nad *Sette studi*.

Sekcję artykułów zamyka etnomuzykologiczna praca **Sebastiana Lesiczki** pt. *Tonalność ludowych śpiewów pogrzebowych na Rzeszowszczyźnie*. W celu rozwiązania głównych problemów badawczych Autor stosuje metodę analityczną, wcześniej wypracowaną między innymi przez Antoniego Zołą, jednego z prekursorów badań etnomuzykologicznych nad śpiewami religijnymi w Polsce.

Do analizy Lesiczka wybrał pieśni o różnej proveniencji. Najstarsze z nich zakorzenione są w chorale gregoriańskim, najmłodsze pochodzą z XX wieku. Wiele z nich nigdy nie była notowana, przekazywano je jedynie za pomocą tradycji ustnej. Praca zawiera materiał ilustracyjny, ułatwiający percepcję analizowanego repertuaru. Do sporządzenia transkrypcji śpiewów wykorzystana została metoda wypracowana przez Jadwigę i Mariana Sobieskich, którą Autor dostosował do specyfiki repertuaru. W podsumowaniu pracy przedstawia wnioski płynące z analizy i dodaje:

Zaprezentowany materiał śpiewów pogrzebowych należy obecnie do ginącej tradycji [...], część prezentowanych utworów wyszła już z użycia. [...] Badania terenowe, transkrypcje muzyczne i naukowe opracowania cech morfologicznych tego repertuaru mogą przyczynić się nie tylko do „zwrócenia” tradycyjnych śpiewów ludowi, ale także do ich głębszego poznania.

W końcowej części niniejszego zeszytu zostały po raz pierwszy zamieszczone recenzje i sprawozdania. Mamy nadzieję, że ten nowy niejako dział znajdzie stałe miejsce w kolejnych tomach rocznika.

W bieżącym numerze „Edukacji Muzycznej” **Jinhua Yang i Katarzyna Suska-Zagórska** przedstawiają recenzję serii książek, będących tłumaczeniami włoskich librett operowych na język chiński, pt. *Guo Chen and Carlo Alberto Petruzzi (translators and editors), 意大利语歌剧脚本字对字精准解析系列丛书, Word-by-Word Explanation of Italian Opera Librettos in Chinese, Independent Publisher, Wrocław: Amazon 2021–2022*. Tekst ten przede wszystkim powinien zainteresować czytelnika chińskiego, dlatego publikujemy go w chińskiej i angielskiej wersji językowych.

Na końcu zamieszczamy sprawozdanie ze wspomnianej na początku – II Międzynarodowej Konferencji Naukowo-Artystycznej Doktorantów i Młodych Naukowców – *Oblicza gitary w badaniach naukowych*, napisane przez **Wojciecha Gurgula**.

Marta Popowska – redaktor